

ПОЗНАВА ЛИ БЪЛГАРСКИЯТ УЧИТЕЛ МОТИВИТЕ ЗА УЧЕНЕ НА СВОИТЕ УЧЕНИЦИ

Бисерка Василева

Технически университет – София

Резюме. В статията се разглежда проблемът за мотивацията за учене като актуален за българското училище и доколко българският учител познава мотивите на своите ученици. Представена е емпирична картина на моментното състояние на мотивацията за учене при учениците от първи до дванадесети клас и степента на познаване на мотивите за учене на учениците от техните учители и директори. Емпиричните данни са събрани чрез метода на анкетното проучване върху представителна извадка от училища на територията на Регионален инспекторат по образованието – Сливен (РИО – Сливен). Разискват се обработените в резултати данни и се предлага кратък анализ. Анализът е насочен в достатъчна степен към открояване на перспективни в близък план тенденции и проблеми.

Keywords: motivation, motivation to learn, ways and techniques to increase motivation to learn

1. Терминологична употреба и актуалност на проблема

Проблемът за степента на осъществена диагностика от учителите на мотивите за учене на техните ученици и прилагането на тази диагностика в образователно-възпитателния процес заема важно място в педагогическата психология. Учителите, които познават мотивите за учене на своите ученици, използват подходящи техники и иновации, за да провокират тези мотиви. Такива учители заразяват със страст за учене, ентузиазъм за откриване или желание да сътворяват неща, като използват въображение. За тези учители можем със сигурност да въведем понятието „учители творци“. Те не се интересуват дали ще бъдат известни, или богати. Тях ги движи възможността да въздействат по някакъв начин върху живота на своите ученици и да видят как те се пробуждат за знания и успяват. За тях това е най-голямата награда, която получават в замяна на своята отдаденост и усилия. Учениците на тези учители „попиват“ от енергията, която ги кара да искат да учат и да растат, придобиват ентузиазъм да търсят и учат нови неща.

Да си припомним думите на Бил Гейтс: „Аз бях щастлив да имам добри учители, които ме научиха да харесвам самото учение и ме насърчиха да опит-

вам нови неща като експеримента с компютрите. Изследванията са доказали, че ефективността на учителя е най-важният фактор за това, дали един ученик ще успее в училище⁴. И още: „Горд съм, че „Майкрософт“ подкрепя иновативните учители по целия свят. Започнахме това преди десет години, убедени, че образованието е основно човешко право и най-важната инвестиция в бъдещето“⁽¹⁾.

Кои са нещата, които превръщат един учител в „учител творец“? Учителят трябва:

- **Да разбира кои са нещата, които „палят“ учениците.** (Това е едно от нещата, които помагат на учителя да разбере как да мотивира своите ученици и да ги направи „гладни“ за знание.)

- **Да изгражда искрени отношения със своите ученици.** (Това е много важно качество, защото по този начин учителите изграждат доверие сред своите ученици и така могат да влияят върху интереса им за учене. Това прави ученика по-податлив към учене и усвояване на нови знания и идеи.)

- **Да предизвиква желание у учениците си да продължат да учат.** (Това са нещата, които се случват извън класната стая и са доказателство за влиянието на учителя. Ученик, който възприема и учи от учителя и това му е забавно и интересно, ще има желание да разбере как новото знание се прилага извън училище, в реална среда.)

- **Да притежава умение да обяснява сложни неща на разбираем език.** (Без знание дали това са простички, или сложни теории, учителят трябва да може да обясни това на своите ученици по начин, по който те лесно биха усвоили и приложили новото знание. Сложните думи, наименованията, теориите стават доста лесни, когато покажеш на хората как това се отнася към техния живот, какво реално приложение има.)

- **Да бъде организиран и подготвен.** (Добрите учители се отнасят към своята организация с приоритет. Добрата организираност помага на учителя в неговата подготовка, както и да има възможност да работи с повече ученици в учебния час. Добрата организираност е и добър пример за учениците, който може да им помогне в тяхното израстване.)

- **Да създава ясни очаквания.** (Добрите учители използват различни допълнителни средства и ресурси, писмени и устни напътствия, с които помагат на своите ученици да разберат какво се очаква от тях. Тези учители отделят необходимото време и средства, за да са сигурни, че учениците разбират своите цели, и дори ще проверяват периодично дали учениците се движат по очертавания план.)

2. Изследване на мотивите за учене на учениците и диагностика, осъществена от учителите им

За установяване на факторите, които мотивират българските ученици за учене, и за познаването и използването на тези фактори от учителите и директорите в образователно-възпитателния процес е използван методът на анкет-

ното проучване. То е анонимно за по-голяма обективност на данните. Проведено е в периода декември 2012 г. – февруари 2013 г.

В таблица № 1 е представена диференцираната по общини и вид училище представителна извадка. В нея са включени и училища, в които се обучават 100% ученици от еднородна социокултурна и езикова среда (българска), по-малко от 100% ученици билингви, както и такива със специални образователни потребности (СОП).

Таблица № 1

Представителна извадка на училищата в област Сливен, в които е извършено анкетното проучване

Брой училища по общини	Начално училище	Основно училище	СОУ	Профилирана гимназия	Професионална гимназия
Община Сливен 41 училища	1	25	6	3	6
Община Н. Загора 14 училища	2	8	2	-	2
Община Котел 10 училища	-	9	1	-	-
Община Твърдица 7 училища	2	3	2	-	-
Област Сливен 72 училища	5	45	11	3	8

В таблица № 2 е представена извадката на броя анкетирани, разпределени по социални и професионални роли и по заемани длъжности в различните училища, а за учениците – по класове.

Таблица № 2

Представителна извадка на броя анкетирани, разпределени по длъжностни позиции и училища, включително и на броя на учениците, разпределени по класове

Заемана длъжност	Вид училище	Брой анкетирани
Директор	Начално училище	5
Директор	Основно училище	45
Директор	СОУ	11
Директор	Профилирана гимназия	3
Директор	Професионална гимназия	8
Общо директори		72
Учител	Начално училище	45
Учител	Основно училище	664
Учител	СОУ	369

Учител	Профилирана гимназия	81
Учител	Професионална гимназия	210
Общо учители		1369
Ученик	1. клас	67
Ученик	2. клас	140
Ученик	3. клас	181
Ученик	4. клас	176
Ученик	5. клас	177
Ученик	6. клас	176
Ученик	7. клас	180
Ученик	8. клас	157
Ученик	9. клас	93
Ученик	10. клас	108
Ученик	11. клас	101
Ученик	12. клас	99
Общо ученици		1655

Общият брой на анкетираните е 3096, което дава достатъчната и необходима гаранция за достоверност и валидност на получените резултати.

В съдържателно отношение анкетните карти са изготвени като сравнително еквивалентни, за да може да се направи и съпоставителен анализ – готовността на субектите, участниците в проучването през техния поглед. Съответно на изследователската стратегия са приложени три вида анкетни карти: № 1 – за ученици, № 2 – за учители, и № 3 – за директори.

С резултатите, получени след обработка на събраните емпирични данни чрез трите анкетни карти и чрез съответния анализ, може да се представи реалната емпирична картина за степента на познаване на мотивите за учене на учениците от техните учители и директори, както и прилагането на тази диагностика в образователно-възпитателния процес в 72-те анкетирани училища.

В таблица № 3 е представен броят на анкетираните ученици, групирани по нов начин – разпределени, освен по класове, и по общини. За управленския анализ разпределението на мненията на учениците по общини е от съществено значение, тъй като всяка община има своя специфика, която е важна от демографска и социокултурна локална гледна точка. Определящо в управленската политика и практика на РИО – Сливен, е да се отчита спецификата в полза именно на различията.

Таблица № 3

Разпределение на броя анкетирани ученици по общини и класове

Община	1. клас	2. клас	3. клас	4. клас	5. клас	6. клас	7. клас	8. клас	9. клас	10. клас	11. клас	12. клас	Общо
Община Сливен	44	76	107	97	100	105	109	90	67	86	71	67	1019
Община Нова Загора	6	32	28	34	39	32	35	26	18	16	18	22	306
Община Котел	15	21	24	32	24	28	25	26	4	4	5	4	212
Община Твърдица	2	11	22	13	14	11	11	15	4	2	7	6	118
Област Сливен	67	140	181	176	177	176	180	157	93	108	101	99	1655

Въпросът „Какво Ви мотивира да учите?“ е представен като открит в анкетна карта №1. Учениците сами дават предложения за своите мотиви за учене. Близките по смисъл мотиви за учене, дадени от учениците, са обединени, за да се избегне голямото количество в разнообразието на изказаните от тях мотиви за учене.

В таблици № 4, № 5, № 6, № 7 и № 8 са представени отговорите на учениците от първи до дванадесети клас по общини и за област Сливен на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“.

В таблица № 9 са представени отговорите на учениците от първи до дванадесети клас от общините Сливен, Нова Загора, Котел, Твърдица и област Сливен на цитирания вече въпрос.

В таблица № 10 са представени отговорите на учениците от първи до дванадесети клас от област Сливен на същия въпрос, изразени в проценти.

Таблица № 4

Отговори на учениците от първи клас до дванадесети клас от община Сливен на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“

Отговор на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“	1. клас	2. клас	3. клас	4. клас	5. клас	6. клас	7. клас	8. клас	9. клас	10. клас	11. клас	12. клас	Общо
Да съм образован(а) и да се дипломирам.	0	28	24	16	23	17	21	21	0	13	8	4	175
Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще.	0	0	19	23	25	30	19	11	12	6	5	4	154
Човек трябва да знае и може много неща.	15	0	14	13	19	12	10	7	8	16	5	9	128
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация.	0	0	0	0	0	0	0	25	18	22	14	27	106
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си.	3	0	15	17	9	21	15	6	4	1	6	4	101
Оценките, да бъдем по-умни.	0	6	1	5	7	5	9	6	5	3	3	2	52
Не мога да отговоря.	2	2	14	2	0	2	3	3	3	5	5	2	43
Когато новото е поднесено по интересен за мен начин, това ме мотивира да уча повече.	1	0	0	0	0	0	0	5	9	11	10	5	41
Желанието да продължа да уча в университет.	0	0	0	0	0	0	0	0	3	7	8	6	24
Защото в училище е интересно и забавно.	3	0	2	7	3	3	5	0	0	0	0	0	23
Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност.	2	0	11	7	3	0	0	0	0	0	0	0	23
Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа.	3	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19
Желанието да знам различни неща и да ги научавам по интересен начин.	2	0	2	3	10	0	0	0	0	0	0	0	17

Интересът ми към света, да опозная заобикалящия ни свят, да се науча да бъда по-добър.	0	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15
Получаването на стипендия за отличен успех.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	5	4			14
Родителите ме мотивират да уча.	0	0	0	0	0	0	4	5	2	1	1	0	0	0	0	0	0	13
Харесвам училището и класа, в който съм, и учителя (учителката), който ме учи.	2	0	5	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12
Мотивира ме това, че ще кандидатствам след 7. клас.	0	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12
Желанието да знам различни неща от миналото за държавата и света.	0	0	0	0	0	0	8	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	12
Да се науча да чета, пиша, събера.	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
Приемам училището като свое задължение.	0	0	0	0	0	0	1	3	2	0	0	2	0	2	0	0	0	8
Използването на знанията по информационни технологии в часовете.	0	0	0	0	0	0	2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
Защо нещата, които уча, са интересни и ми доставят удоволствие.	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа.	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Няма да има детски добавки.	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Да играя.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Да получа повече знания.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Господжата и мама.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Голямата безработица.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Брой ученици, отговорили на въпроса „Какво Ви мотивира да учите?“	44	76	107	97	100	105	109	90	67	86	71	67	1019					

Таблица № 5

Отговори на учениците от първи клас до дванадесети клас от община
Нова Загора на въпроса:
„Какво Ви мотивира да учите?“

Отговор на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“	1. клас	2. клас	3. клас	4. клас	5. клас	6. клас	7. клас	8. клас	9. клас	10. клас	11. клас	12. клас	Общо
Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще.	0	0	3	10	8	2	12	5	2	7	3	5	57
Да съм образован(а) и да се дипломирам.	0	4	4	7	5	12	6	4	2	0	2	0	46
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си.	0	0	1	6	8	10	6	1	2	0	0	0	34
Човек трябва да знае и може много неща.	1	0	8	4	5	2	4	4	0	2	1	0	31
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация.	0	0	0	0	0	0	0	8	3	5	6	9	31
Оценките, да бъда по-умен.	0	6	3	3	1	1	0	2	0	0	1	0	17
Желанието да знам различни неща и да ги научавам по интересен начин.	0	0	7	2	4	1	0	0	0	0	0	0	14
Харесвам училището и класа, в който съм, и госпожата, която ме учи.	0	6	1	2	4	0	0	0	0	0	0	0	13
Когато новото е поднесено по интересен за мен начин, това ме мотивира да уча повече.	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	1	3	10
Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа.	1	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8
Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност.	0	0	0	0	2	2	4	0	0	0	0	0	8
Не мога да отговоря.	2	0	1	0	2	0	0	2	1	0	0	0	8
Получаването на стипендия за отличен успех.	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	1	5
Интересът ми към света, да опозная заобикалящия ни свят, да се науча да бъда по-добър.	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5

Защото нещата, които уча, са интересни и ми доставят удоволствие.	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Желанието да продължа да уча в университет.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4
Защото в училище е интересно и забавно.	0	0	0	0	0	2	1	0	1	0	0	0	4
Мотивира ме това, че ще кандидатствам след 7. клас.	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Родителите ме мотивират да уча.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Приемам училището като свое задължение.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Да се науча да чета, пиша, смятам.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Да получа повече знания.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Госпожата и мама.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Използването на знанията по информационни технологии в часовете.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Желанието да знам различни неща от миналото ни, за държавата и света.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Голямата безработица.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Да играя.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Няма да има детски добавки.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Брой ученици, отговорили на въпроса „Какво Ви мотивира да учите?“	6	32	28	34	39	32	35	26	18	16	18	22	306

Таблица № 6

Отговори на учениците от първи клас до дванадесети клас от община
Котел на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“

Отговор на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“	1. клас	2. клас	3. клас	4. клас	5. клас	6. клас	7. клас	8. клас	9. клас	10. клас	11. клас	12. клас	Общо
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си.	2	0	2	2	5	8	5	6	0	0	0	0	30
Желанието да знам различни неща и да ги научавам по интересен начин.	0	0	4	4	5	5	3	6	0	0	0	0	27
Да съм образован(а) и да се дипломирам.	0	3	3	9	2	3	2	4	0	0	0	0	26
Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще.	0	0	2	5	7	3	5	4	0	0	0	0	26
Човек трябва да знае и може много неща.	2	0	10	7	0	0	0	1	1	0	0	1	22
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация.	0	0	0	0	0	0	0	4	1	3	2	1	11
Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност.	2	0	3	1	2	0	0	0	0	0	0	0	8
Харесвам училището и класа, в който съм, и госпожата, която ме учи.	2	0	0	2	0	2	2	0	0	0	0	0	8
Оценките, да бъдем по-умни.	0	1	0	0	2	1	1	0	2	0	0	0	7
Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа.	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Желанието да знам различни неща от миналото ни, за държавата и света.	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	5
Мотивира ме това, че ще кандидатствам след 7. клас.	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	5
Защото в училище е интересно и забавно.	2	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	5
Интересът ни към света, да опозная заобикалящия ни свят, да се науча да бъда по-добър.	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа.	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4

Защото нещата, които учим, са интересни и ми доставят удоволствие.	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Приемам училището като свое задължение.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3
Когато новото е поднесено по интересен за мен начин, това ме мотивира да уча повече.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	3
Не мога да отговоря.	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Голямата безработица.	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Родителите ме мотивират да уча.	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	2
Да играя.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Да получа повече знания.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Използването на знанията по информационни технологии в часовете.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Няма да има детски добавки.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Получаването на стипендия за отличен успех.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Да се науча да чета, пиша, смятам.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Брой ученици, отговорили на въпроса „Какво Ви мотивира да учите?“	15	21	24	32	24	28	25	26	4	4	5	4	212

Таблица № 7

Отговори на учениците от първи клас до дванадесети клас
от община Твърдица на въпроса:
„Какво Ви мотивира да учите?“

Отговор на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“	1. клас	2. клас	3. клас	4. клас	5. клас	6. клас	7. клас	8. клас	9. клас	10. клас	11. клас	12. клас	Общо
Да съм образован(а) и да се дипломирам.	0	1	3	4	3	2	1	4	0	0	3	1	22
Човек трябва да знае и може много неща.	0	0	4	4	2	0	1	3	0	0	0	2	16
Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще.	0	2	3	4	1	1	1	0	0	0	0	0	12
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация.	0	0	0	0	0	0	0	7	2	0	3	0	12
Харесвам училището и класа, в който съм, и госпожата, която ме учи.	0	2	4	1	4	0	0	0	0	0	0	0	11
Желанието да знам различни неща и да ги научавам по интересен начин.	0	0	3	0	2	3	1	0	0	0	0	0	9
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си.	0	0	4	0	2	1	1	0	0	0	0	0	8
Не мога да отговоря.	0	0	1	0	0	1	5	0	0	0	0	0	7
Когато новото е поднесено по интересен за мен начин, това ме мотивира да уча повече.	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	4
Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа.	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Използването на знанията по информационни технологии в часовете.	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3
Приемам училището като свое задължение.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Интересът ми към света, да опозная заобикалящия ни свят, да се науча да бъда по-добър.	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Госпожата и мама.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Получаването на стипендия за отличен успех.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2

Родителите ме мотивират да уча.	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Мотивира ме това, че ще кандидатствам след 7. клас.	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Да се науча да чета, пиша, смятам.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Защото в училище е интересно и забавно.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Да получа повече знания.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Да играя.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Няма да има детски.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Оценките, да бъдат по-умен.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Защото нещата, които уча, са интересни и ми доставят удоволствие.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Желанието да знам различни неща от миналото ни, за държавата и света.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Голямата безработица.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Желанието да продължа да уча в университет.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Брой ученици, отговорили на въпроса „Какво Ви мотивира да учите?“	2	11	22	13	14	11	11	15	4	2	7	6	118

Таблица № 8

Отговори на учениците от първи клас до дванадесети клас от област Сливен на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“

Отговор на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“	1. клас	2. клас	3. клас	4. клас	5. клас	6. клас	7. клас	8. клас	9. клас	10. клас	11. клас	12. клас	Общо
Да съм образован(а) и да се дипломирам.	0	36	34	36	33	34	29	31	2	13	12	4	264
Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще.	0	0	27	42	41	36	38	21	14	13	7	9	248
Човек трябва да знае и може много неща.	18	0	36	28	26	14	15	14	10	18	6	12	197
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си.	5	0	22	25	24	40	27	13	6	1	6	4	173
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация.	0	0	0	0	0	0	0	44	24	30	25	37	160
Оценките, да бъдем по-умни.	0	15	4	8	10	7	10	9	7	3	5	3	81
Желанието да знам различни неща и да ги научавам по интересен начин.	2	0	16	9	21	9	4	6	0	0	0	0	67
Не мога да отговоря.	4	4	16	2	2	3	8	5	4	5	5	2	60
Когато новото е поднесено по интересен за мен начин, това ме мотивира да уча повече.	1	0	0	0	0	0	0	5	16	13	11	12	58
Харесвам училището и класа, в който съм, и госпожата, която ме учи.	4	8	10	9	9	2	2	0	0	0	0	0	44
Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност.	4	0	14	8	7	2	4	0	0	0	0	0	39
Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа.	7	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37

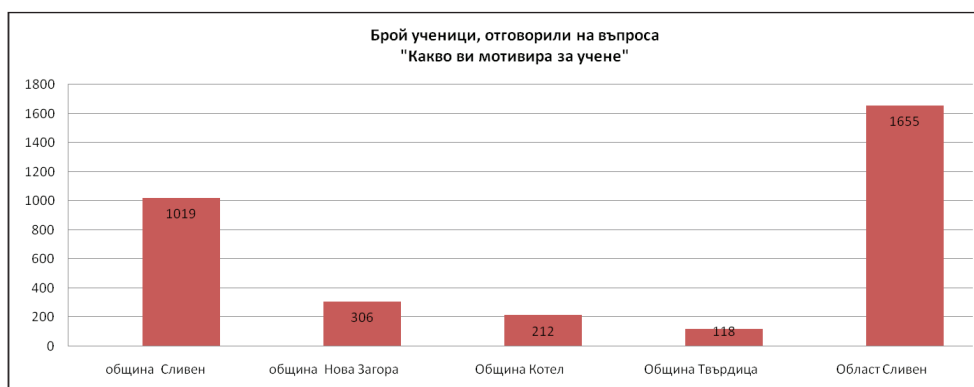
Защото в училище е интересно и забавно.	5	0	2	9	4	5	6	1	0	0	0	0	32
Желанието да продължа да уча в университет.	0	0	0	0	0	0	0	0	3	7	10	8	28
Интересът ми към света, да опозная заобикалящия ни свят, да се науча да бъда по-добър.	0	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	26
Получаването на стипендия за отличен успех.	0	0	0	0	0	0	0	0	6	4	6	5	21
Мотивира ме това, че ще кандидатствам след 7. клас.	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	0	20
Родителите ме мотивират да уча.	0	0	0	0	0	5	5	4	1	1	1	1	18
Желанието да знам различни неща от миналото ни, за държавата и света.	0	0	0	0	0	13	2	2	0	0	0	0	17
Приемам училището като свое задължение.	0	0	0	0	0	1	3	2	0	0	7	2	15
Защото нещата, които уча, са интересни и ми доставят удоволствие.	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13
Използването на знанията по информационни технологии в часовете.	0	0	0	0	0	5	5	0	0	0	0	0	10
Да се науча да чета, пиша, смятам.	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10
Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа.	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
Няма да има детски добавки.	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Госпожата и мама.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Голямата безработица.	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Да играя.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Брой ученици, отговорили на въпроса „Какво Ви мотивира да учите?“	67	140	181	176	177	176	180	157	93	108	101	99	1655

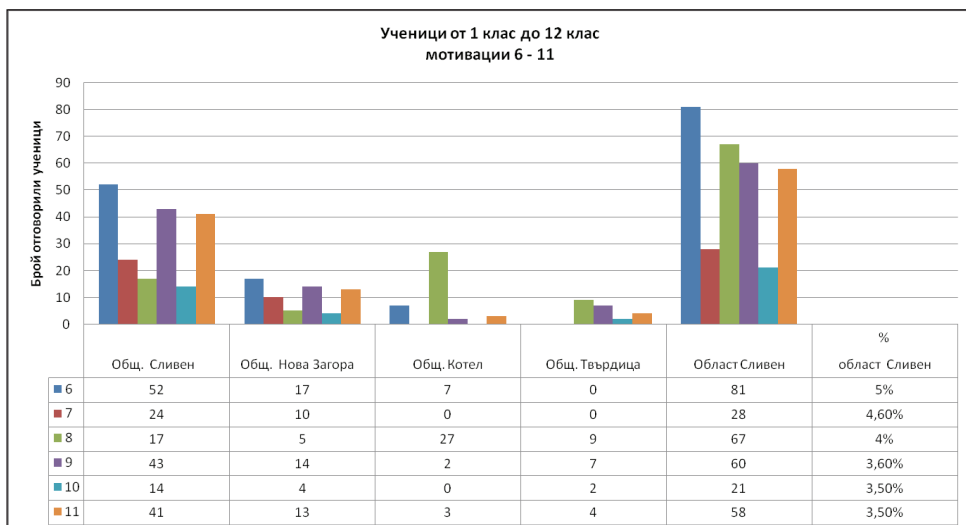
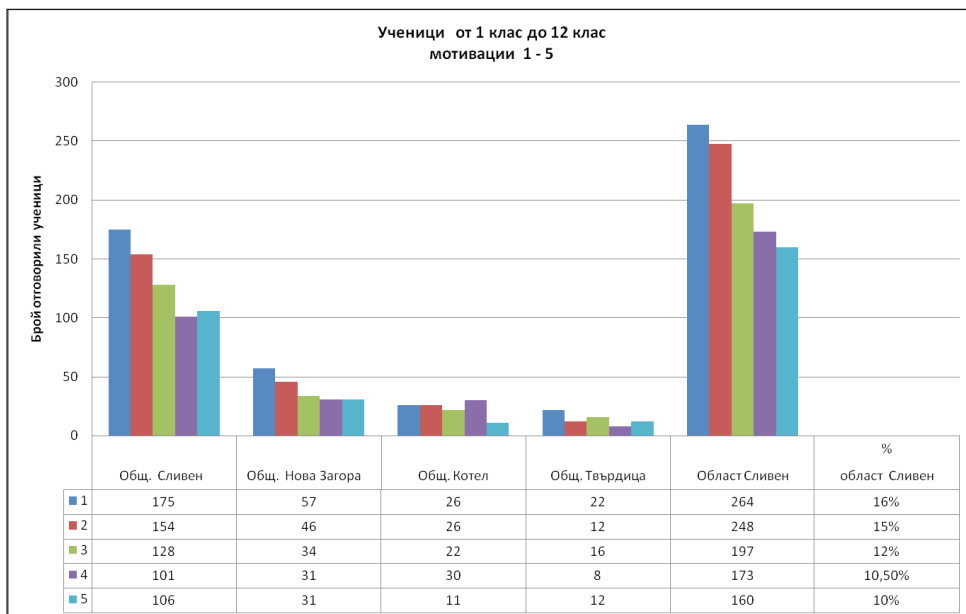
Таблица № 9

Отговори на учениците от първи клас до дванадесети клас от общини
Сливен, Нова Загора, Котел, Твърдица и Сливен
на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“

№	Отговор на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“	Община Сливен	Община Нова Загора	Община Котел	Община Твърдица	Област Сливен	Област Сливен %
	Брой отговорили ученици	1019	306	212	118	1655	1655
1	Да съм образован(а) и да се дипломирам.	175	57	26	22	264	16%
2	Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще.	154	46	26	12	248	15%
3	Човек трябва да знае и може много неща.	128	34	22	16	197	12%
4	Да стана умен, образован и да постигна мечтите си.	101	31	30	8	173	10,5%
5	Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация.	106	31	11	12	160	10%
6	Оценките, да бъдем по-умни.	52	17	7	0	81	5%
7	Желанието да продължа да уча в университет.	24	10	0	0	28	4,6%
8	Желанието да знаем различни неща и да ги научаваме по интересен начин.	17	5	27	9	67	4%
9	Не мога да отговоря.	43	14	2	7	60	3,6%
10	Получаването на стипендия за отличен успех.	14	4	0	2	21	3,5%
11	Когато новото е поднесено по интересен за мен начин, това ме мотивира да уча повече.	41	13	3	4	58	3,5%
12	Харесвам училището и класа, в който съм, и госпожата, която ме учи.	12	4	8	11	44	2,7%
13	Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност.	23	8	8	0	39	2,4%
14	Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа.	19	8	6	4	37	2,2%
15	Защото в училище е интересно и забавно.	23	8	5	0	32	2%

16	Интересът ми към света, да опозная заобикалящия ни свят, да се науча да бъда по-добър.	15	5	4	2	26	1,6%
17	Мотивира ме това, че ще кандидатствам след 7. клас.	12	2	5	1	20	1,2%
18	Родителите ме мотивират да уча.	13	4	2	1	18	1%
19	Желанието да знаем различни неща от миналото ни, за държавата и света.	12	2	5	0	17	1%
20	Приемам училището като свое задължение.	8	1	3	2	15	0,9%
21	Защото нещата, които учим, са интересни и ми доставят удоволствие.	5	0	4	0	13	0,8%
22	Да се науча да чета, пиша, смятам.	9	1	0	0	10	0,6%
23	Използването на знанията по информационни технологии в часовете.	7	1	0	3	10	0,6%
24	Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа.	3	0	4	0	7	0,4%
25	Да получа повече знания.	0	0	1	0	0	0,1%
26	Госпожата и мама.	0	0	0	2	2	0,1%
27	Да играя.	1	0	1	0	2	0,1%
28	Няма да има детски добавки.	2	0	0	0	2	0,1%
29	Голямата безработица.	0	0	2	0	2	0,1%

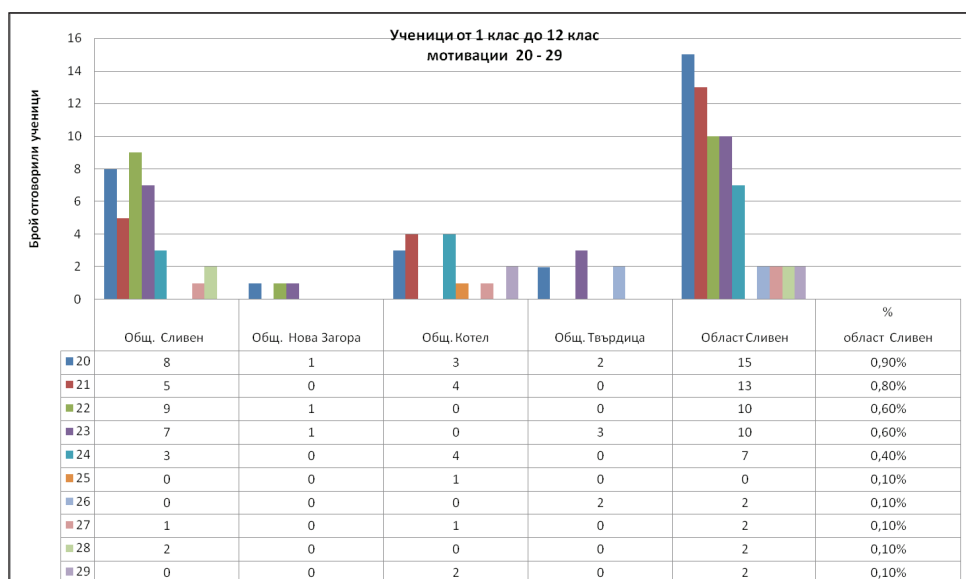
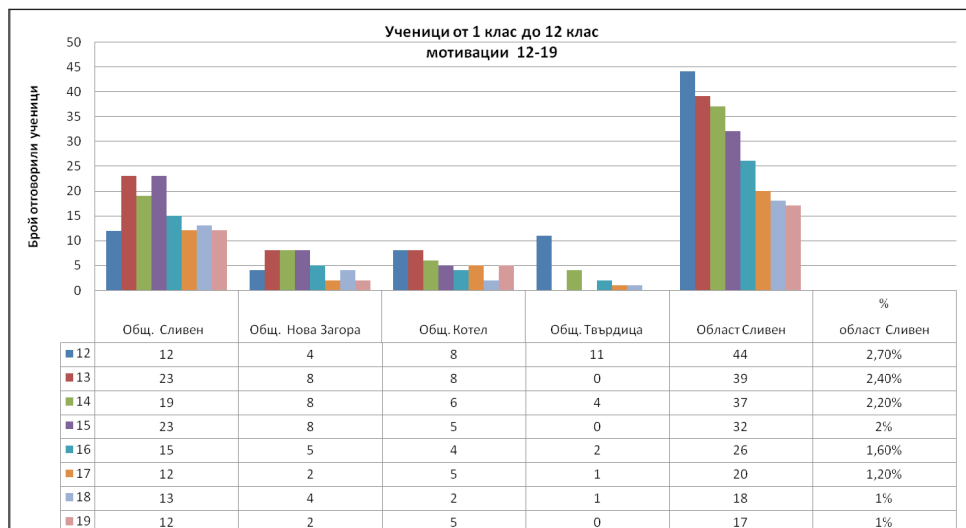
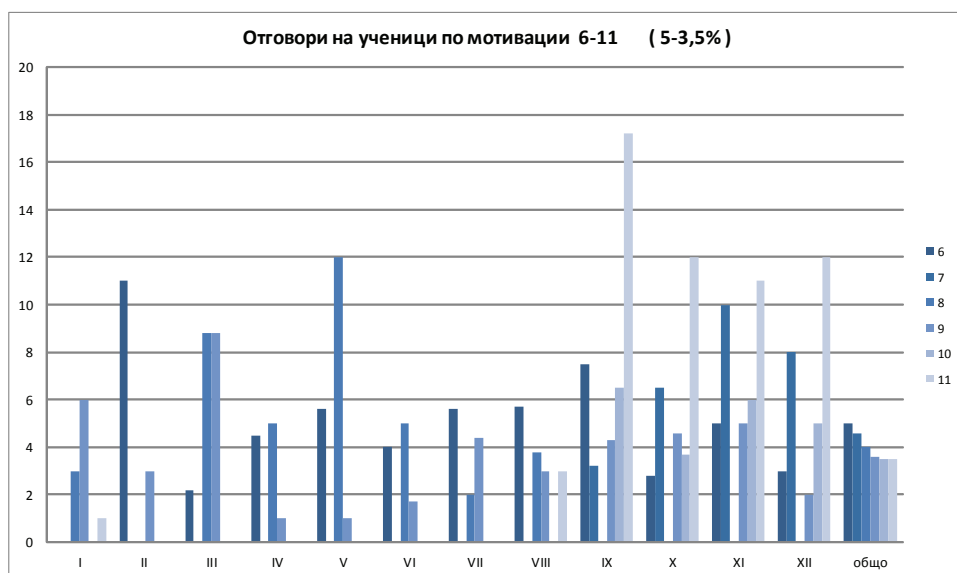
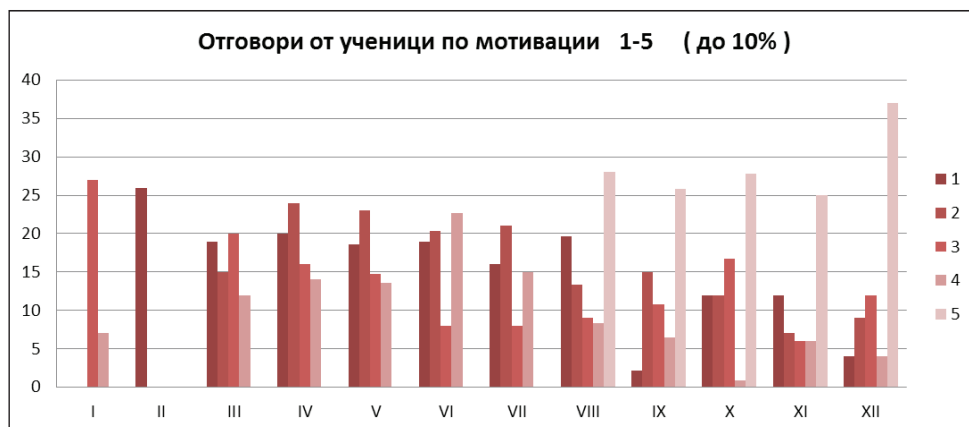

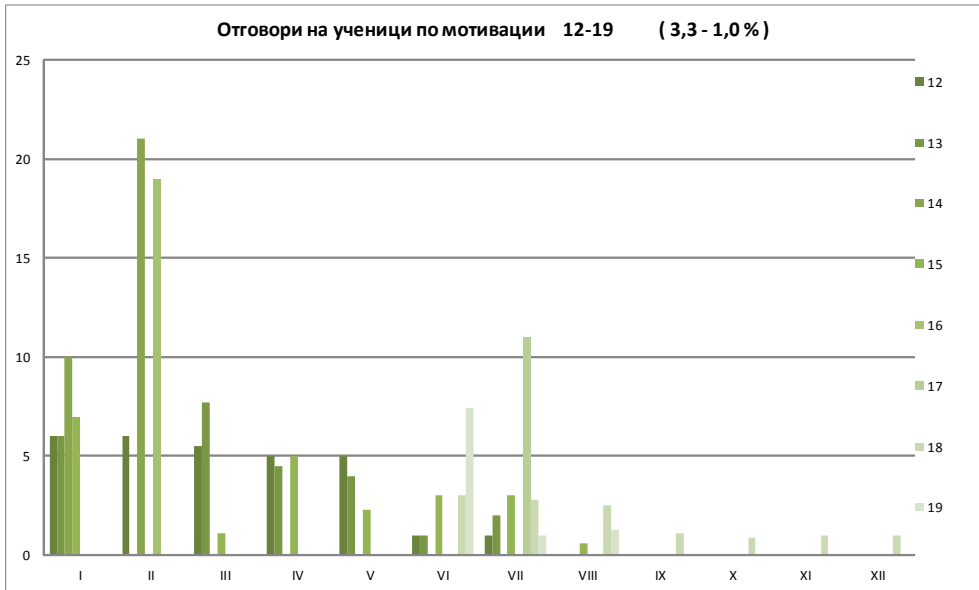
Таблица №10

Отговори на учениците от първи клас до дванадесети клас от област Сливен на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“, изразени в %

Отговор на въпроса: „Какво Ви мотивира да учите?“	1. клас	2. клас	3. клас	4. клас	5. клас	6. клас	7. клас	8. клас	9. клас	10. клас	11. клас	12. клас	Общо
Да съм образован(а) и да се дипломирам.	0%	26%	19%	20,5%	18,6%	19%	16%	19,7%	2,2%	12%	12%	4%	16%
Желанието ми да бъда грамотен, за да си избера добра професия и работа в бъдеще.	0%	0%	15%	24%	23%	20,4%	21%	13,4%	15%	12%	7%	9%	15%
Човек трябва да знае и може много неща.	27%	0%	20%	16%	14,7%	8%	8%	9%	10,8%	16,7%	6%	12%	12%
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си.	7%	0%	12%	14%	13,6%	22,7%	15%	8,3%	6,5%	0,9%	6%	4%	10,5%
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация.	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	28%	25,8%	27,8%	25%	37%	10%
Оценките, да бъдем по-умни.	0%	11%	2,2%	4,5%	5,6%	4%	5,6%	5,7%	7,5%	2,8%	5%	3%	5%
Желанието да продължа да уча в университет.	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3,2%	6,5%	10%	8%	4,6%
Желанието да знам различни неща и да ги научавам по интересен начин.	3%	0%	8,8%	5%	12%	5%	2%	3,8%	0%	0%	0%	0%	4%
Не мога да отговоря.	6%	3%	8,8%	1%	1%	1,7%	4,4%	3%	4,3%	4,6%	5%	2%	3,6%

Желанието да знаем различни неща от миналото ни, за държавата и света.	0%	0%	0%	0%	0%	0%	7,4%	1%	1,3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%
Приемам училището като свое задължение.	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,6%	1,7%	1,3%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	0,9%
Защото нещата, които уча, са интересни и ми доставят удоволствие.	0%	9%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,8%
Да се науча дачета, пиша, смятам.	15%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,6%
Използването на знанията по информационни технологии в часовете.	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	2,8%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,6%
Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа.	0%	5%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,4%
Да получа повече знания.	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,1%
Госпожата и мама.	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,1%
Да играя.	3%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,1%
Няма да има детски добавки.	1%	0,7%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,1%
Брой ученици, отговорили на въпроса „Какво Ви мотивира да учите?“	67	140	181	176	177	176	176	180	157	93	108	101	99	1655		

От данните, поместени в таблици от № 4 до № 10, е получена следната информация за мотивите за учене на учениците:

За учениците от първи до дванадесети клас по общини:

– За община Сливен:

– 75,2 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене желанието да бъдат грамотни, за да си намерят работа, като пораснат; да станат умни и образовани и да постигнат мечтите си; да се дипломират; да учат в университет; да знаят и могат много неща, като:

– 15 % от анкетираните ученици считат, че желанието да бъдат грамотни, за да си изберат добра професия и работа в бъдеще, е мотивът им за учене;

– 17 % от анкетираните ученици считат, че желанието да са образовани и да се дипломират е мотивът им за учене;

– 12,6 % от анкетираните ученици считат, че човек трябва да знае и може много неща, и това ги мотивира за учене;

– 10 % от анкетираните ученици считат, че мисълта за бъдещото им развитие и реализация е мотивът им за учене;

– 10,7 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене интересния начин на преподаване, училището и класа;

– 1,3 % от анкетираните ученици считат, че родителите им ги мотивират за учене;

– 0,79 % от анкетираните ученици считат училището като свое задължение;

– 4,2 % от анкетираните ученици не са посочили мотив за учене.

– За община Нова Загора:

– 74,3 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене желанието да бъдат грамотни, за да си намерят работа, като пораснат; да станат умни и образовани и да постигнат мечтите си; да се дипломират; да учат в университет; да знаят и могат много неща, като:

– 18,6 % от анкетираните ученици считат, че желанието да бъдат грамотни, за да си изберат добра професия и работа в бъдеще, е мотивът им за учене;

– 15 % от анкетираните ученици считат, че желанието да са образовани и да се дипломират е мотивът им за учене;

– 10 % от анкетираните ученици считат, че човек трябва да знае и може много неща, и това ги мотивира за учене;

– 10 % от анкетираните ученици считат, че мисълта за бъдещото им развитие и реализация е мотивът им за учене;

– 14,7 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене интересния начин на преподаване, училището и класа;

– 0,65 % от анкетираните ученици считат, че родителите им ги мотивират за учене;

– 0,33 % от анкетираните ученици считат училището като свое задължение;

– 2,6 % от анкетираните ученици не са посочили мотив за учене.

- За община Котел:
 - 65,6 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене желанието да бъдат грамотни, за да си намерят работа, като пораснат; да станат умни и образовани и да постигнат мечтите си; да се дипломират; да учат в университет; да знаят и могат много неща, като:
 - 12,3 % от анкетираните ученици считат, че желанието да бъдат грамотни, за да си изберат добра професия и работа в бъдеще, е мотивът им за учене;
 - 12,3 % от анкетираните ученици считат, че желанието да са образовани и да се дипломират е мотивът им за учене;
 - 10,4 % от анкетираните ученици считат, че човек трябва да знае и може много неща, и това ги мотивира за учене;
 - 5,2 % от анкетираните ученици считат, че мисълта за бъдещото им развитие и реализация е мотивът им за учене;
 - 24 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене интересния начин на преподаване, училището и класа;
 - 0,9 % от анкетираните ученици считат, че родителите им ги мотивират за учене;
 - 1,4 % от анкетираните ученици считат училището като свое задължение;
 - 0,9 % от анкетираните ученици не са посочили мотив за учене.
 - За община Твърдица:
 - 64,4 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене желанието да бъдат грамотни, за да си намерят работа, като пораснат; да станат умни и образовани и да постигнат мечтите си; да се дипломират; да учат в университет; да знаят и могат много неща, като:
 - 10,2 % от анкетираните ученици считат, че желанието да бъдат грамотни, за да си изберат добра професия и работа в бъдеще, е мотивът им за учене;
 - 18,6 % от анкетираните ученици считат, че желанието да са образовани и да се дипломират е мотивът им за учене;
 - 13,6 % от анкетираните ученици считат, че човек трябва да знае и може много неща, и това ги мотивира за учене;
 - 10,2 % от анкетираните ученици считат, че мисълта за бъдещото им развитие и реализация е мотивът им за учене;
 - 23 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене интересния начин на преподаване, училището и класа;
 - 0,85 % от анкетираните ученици считат, че родителите им ги мотивират за учене;
 - 1,7 % от анкетираните ученици считат училището като свое задължение;
 - 5,9 % от анкетираните ученици не са посочили мотив за учене.
 - За област Сливен:
 - 73,8 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене желанието да бъдат грамотни, за да си намерят работа, като пораснат; да станат

умни и образовани и да постигнат мечтите си; да се дипломират; да учат в университет; да знаят и могат много неща, като:

- 15 % от анкетираните ученици считат, че желанието да бъдат грамотни, за да си изберат добра професия и работа в бъдеще, е мотивът им за учене;
- 16 % от анкетираните ученици считат, че желанието да са образовани и да се дипломират е мотивът им за учене;
- 12 % от анкетираните ученици считат, че човек трябва да знае и може много неща, и това ги мотивира за учене;
- 9,7 % от анкетираните ученици считат, че мисълта за бъдещото им развитие и реализация е мотивът им за учене;
- 14 % от анкетираните ученици считат за основен мотив за учене интересния начин на преподаване, училището и класа;
- 1,1 % от анкетираните ученици считат, че родителите им ги мотивират за учене;
- 0,9 % от анкетираните ученици считат училището като свое задължение;
- 3,6 % от анкетираните ученици не са посочили мотив за учене.

В зависимост от завършената степен или етап на образование, което са получили учениците в училищата от област Сливен, те са посочили и различни мотивите за учене.

За анкетираните ученици от първи до четвърти клас мотивите за учене са:

- 79 % имат като мотив за учене желанието да се научат да четат, пишат, смятат, да са образовани, за да могат да си намерят работа, като пораснат, и да реализират мечтите си;
- 1 % имат за мотив за учене спирането на детските при непосещаване на училище;
- 3 % посочват родителите си като мотив за учене;
- 11 % посочват като мотив за учене интересния начин на преподаване, госпожата, класа и училището;
- 6 % не посочват мотив за учене.

За анкетираните ученици от пети до осми клас мотивите за учене са:

- 84 % имат като мотив за учене желанието да се научат да бъдат образовани, за да могат да си намерят работа, като пораснат, и да реализират мечтите си, да опознаят света и нещата, които се случват около тях, да научат повече за прилагането на ИКТ;
- 0,3 % имат мотив за учене страха да останат без работа, като пораснат;
- 1,7 % посочват родителите си като мотив за учене;
- за 11 % мотив за учене е интересният начин на преподаване, учителят, класът и училището;
- 2,6 % не са посочили мотив за учене.

За анкетираните ученици от девети до дванадесети клас мотивите за учене са:

- 78 % от анкетираните ученици имат като мотив за учене желанието да са

образовани, за да могат да си изберат добра професия и да реализират мечтите си, както и желанието за дипломиране и продължаване на образованието в университет;

- 5 % от тях имат за мотив за учене получаването на стипендия за отличен успех;

- 1 % посочват родителите си като мотив за учене;

- 10 % посочват интересния начин на преподаване и учителя;

- 4 % от анкетираните ученици не са посочили мотив за учене.

БЕЛЕЖКИ

1. <http://www.teacher.bg/Article/Details/37407>- Бил Гейтс: Глобална инициатива като „Партньори в познанието“ залага на индивидуалния подход.

ЛИТЕРАТУРА

Десев, Л. (1996). *Педагогическа психология*. С.

Десев, Л. и др. (2004). Мотивация за постижение на средношколците и диференцирани скали за оценката и по класове. / Л. Десев, С. Брик. – *Стратегии на образователната и научната политика*: Тримесечно научно-теоретично списание, № 1, с. 53 – 64.

Десев, Л. и др. (2003). Мотивация за постижение [при учениците от средното училище] и тест за проучването ѝ. / Л. Десев, С. Брик. – *Педагогика*: Месечно научно-теоретично списание, № 11, с. 3 – 16.

Иванова, Й. (2008). Типологически групи ученици в зависимост от съчетанието между обучаемост и мотивация за учене [в началното училище] / Йорданка Иванова. *Образование*, № 2, с. 23 – 28.

Колев, А. (2009). Оценката и учениковата мотивация / Ангел Колев. – *Образование*, №3, с. 98 – 104.

Крету, Д. (2005). Мотивация на обучаемите в час / Даниела Крету. – Критическо мислене: *Международно списание по въпросите на четенето, писането и критическото мислене*, №1, с. 15 – 22.

Мотивация за учене в гимназиална училищна възраст: Емпирично изследване / Науч. ред. Антония Кръстева; [Въвед. Зорка Николова Димитрова-Петкова] = Learning motivation in the high school stage of education : Empiric research / Sci. ed. Antoniya Krasteva; [Introd. Zorka Nikolova Dimitrova-Petkova]. – В. Търново: Астарт, 2006, с.76.

Никифорова, И. и др. (1997). Мотивация за успех в ученето / И. Никифорова, П. Петков, Р. Иванова. – *Известия на Съюза на учените* – Варна. Серия Хуманитарни науки. – № 1 – 2, 1997/1998, с. 16 – 18.

Николова, М. (1994). Мотиви за постъпване в училище след VIII клас и професионални интереси на учениците. Съюз на учените в България, клон

- Стара Загора, Пета научна конференция на младите учени „Съвременни тенденции в развитието на фундаменталните и приложните науки“.
- Николова, М. (2003). Мотиви и установка в структурата на волевия акт и поведението. – *Известия на Съюза на учените* – Сливен. Савин, Р. (2005). *Педагогическа психология*. С.
- Стефанова, М. (2005). *Педагогическата иновация*. С.
- Стефанова, М. (1999). *Дидактическото обичуване*, С.
- <http://www.teacher.bg/Article/Details/37407> – Бил Гейтс: Глобална инициатива като „Партньори в познанието“ залага на индивидуалния подход.
- <http://www.teacher.bg/Article/Details/37404> – Бил Гейтс: „Образованието е основно човешко право и най-важната инвестиция в бъдещето!“.
- <http://www.inspirelearning.net/2009/02/bill-gates-za-velikite-uchiteli/> – Бил Гейтс за образованието и великите учители.

REFERENCES

- Desev, L. (1996). *Pedagogicheska psihologia*. Sofia.
- Desev, L. i dr. (2004). Motivatsia za postizhenie na srednoshkoltsite i diferentsirani skali za otsenkata i po klasove. / L. Desev, S. Brik. - *Strategii na obrazovatelната i nauchната politika: Trimesechno nauchno-teoretichno spisanie*, № 1, s. 53 - 64.
- Desev, L. i dr. (2003). Motivatsia za postizhenie [pri uchenitsite ot srednoto uchilishte] i test za prouchvaneto y. / L. Desev, S. Brik. - *Pedagogika: Mesechno nauchnoteoretichno spisanie*, № 11, s. 3 - 16.
- Ivanova, Y. (2008). Tipologicheski grupi uchenitsi v zavisimost ot sachtanieto mezhdu obuchaemost i motivatsia za uchene [v nachalното uchilishte] / Yordanka Ivanova. *Obrazovanie*, № 2, s. 23 - 28.
- Kolev, A. (2009). Otsenkata i uchenikovata motivatsia / Angel Kolev. - *Obrazovanie*, № 3, s. 98 - 104.
- Kretu, D. (2005). Motivatsia na obuchaemite v chas / Daniela Kretu. - *Kriticheskoto mislene: Mezhdunarodno spisanie po vaprosite na cheteneto, pisaneto i kriticheskoto mislene*, № 1, s. 15 - 22.
- Motivatsia za uchene v gimnazialna uchilishtna vazrast: Empirichno izsledvane / Nauch. red. Antonia Krasteva; [Vaved. Zorka Nikolova Dimitrova-Petkova] = *Learning motivation in the high school stage of education : Empiric research / Sci. ed. Antoniya Krasteva; [Introd. Zorka Nikolova Dimitrova-Petkova]*. - V. Tarnovo: Astarta, 2006, s.76.
- Nikiforova, I. i dr. (1997). Motivatsia za uspeh v ucheneto / I. Nikiforova, P. Petkov, R. Ivanova. - *Izvestia na Sayuza na uchenite - Varna. Seria Humanitarni nauki*. - № 1 - 2, 1997/1998, s. 16 - 18.
- Nikolova, M. (1994). Motivi za postapvane v uchilishte sled VIII klas i

profesionalni interesi na uchenitsite. Sayuz na uchenite v Balgaria klon Stara Zagora, Peta nauchna konferentsia na mladite ucheni "Savremenni tendentsii v razvitiето na fundamentalnite i prilozhnite nauki", Stara Zagora.

Nikolova, M. (2003). Motivi i ustanovka v strukturata na volevia akt i povedenieto. - Izvestia na Sayuza na uchenite - Sliven, t.5. s. 36.

Savin, R. (2005). Pedagogicheska psihologia. Sofia.

Stefanova, M. (2005). Pedagogicheskata inovatsia. Sofia.

Stefanova, M. (1999). Didakticheskoto obshtuvane, Sofia.

<http://www.teacher.bg/Article/Details/37407> - Bil Geyts: Globalna initsiativa kato "Partyori v poznaniето" zalaga na individualnia podhod.

<http://www.teacher.bg/Article/Details/37404>- Bil Geyts: "Obrazovaniето e osnovno choveshko pravo i nay-vazhnata investitsia v badeshteto!"

<http://www.inspirelearning.net/2009/02/bill-gates-za-velikite-uchiteli/>- Bil Geyts za obrazovaniето i velikite uchiteli.

DOES BULGARIAN TEACHER KNOW THE MOTIVES FOR LEARNING OF HIS STUDENTS

Abstract. This paper considers the problem of the motivation to learn as a significant topic about the Bulgarian school and how the Bulgarian teacher knows the motives of their students. The article presents an empirical picture of the current state of motivation to learn about students from first to twelfth grade and shows the level of knowledge of the reasons for learning of students by their teachers and principals. Empirical data were collected by the method of survey on a representative sample of schools in the Regional Inspectorate on Education - Sliven. Results are discussed and a brief analysis is provided. The analysis focuses sufficiently to highlight promising close-up trends and issues.

✉ **Mrs. Biserka Vasileva**
14, Bratya Miladinovi Str.
8801 Sliven, Bulgaria
E-mail: biserka_vm@abv.bg

Текстът продължава в кн. 5/2014 г. на сп. „Стратегии на образователната и научната политика“